

Міністерство освіти і науки України
Полтавський національний педагогічний
університет імені В. Г. Короленка
Кафедра історії України

Затверджено засіданням кафедри
історії України
Полтавського національного
педагогічного університету
імені В. Г. Короленка
(протокол №4 від 05 жовтня 2010 року)

НАВЧАЛЬНО – МЕТОДИЧНИЙ КОМПЛЕКС
З КУРСУ
„ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В НОВІТНІЙ ІСТОРІЇ
УКРАЇНИ
(КІНЕЦЬ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)”

Укладач: кандидат історичних наук,
Доцент кафедри історії України
Л. Л. Бабенко

Полтава – 2010

ЗАГЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА КУРСУ

Державотворчі процеси в новітній історії України (кінець ХХ – початок ХХІ століття)

ОПИС ПРЕДМЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс: підготовка спеціалістів	Напрямок, спеціальність, освітньо- кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів, відповідних ECTS – 1 Модулів – 1 Загальна кількість годин – 54 Тижневих годин: 2	Напрямок: 6.010100 Педагогіка і методика середньої освіти. Історія. Спеціаліст.	Обов'язкова Рік підготовки – 5-й Семестр – ІХ Лекції – 14 годин Семінари – 10 годин Самостійна робота – 15 годин Індивідуальна робота – 15 годин Вид контролю – залік

Предмет і завдання курсу.

В історичному аспекті державотворчий процес традиційно розглядається, як діяльність політико-територіальної суверенної організації публічної влади, що має спеціальний апарат з метою управління суспільством і здатна зробити свою волю обов'язковою для всього населення країни. У випадку незалежної України передусім ідеться про історичний аспект державотворчого процесу як руху від інституціалізації державних структур до повноцінного здійснення ними своїх функцій. Цей багатовимірний процес розпочався проголошенням Акту незалежності України і дипломатичним визнанням новоствореної держави, а отримав відносно завершення на початку ХХІ століття. Основним змістом трансформаційного процесу є становлення демократії, ринкової економіки і громадянського суспільства.

В умовах реформування системи вищої освіти в Україні, її інтеграції до європейського освітнього простору метою вивчення курсу „Державотворчі

процеси в новітній історії України (кінець ХХ – початок ХХІ століття)” є не лише здобуття базової суми знань з вітчизняної історії, але й формування соціально зрілих та творчо і свідомо працюючих особистостей.

У процесі вивчення курсу передбачена реалізація наступних завдань:

1. Подати цілісну, комплексну, системну і науково обґрунтовану картину державотворчого процесу в Україні на рубежі ХХ – ХХІ ст.
2. Розкрити й прокоментувати головні його тенденції і закономірності.
3. Сформувати у студентів уміння аналізувати політичні та соціально-економічні процеси вітчизняної історії, навчити знаходити причинно-наслідкові зв’язки в подіях і фактах.
4. Акцентувати увагу на історичній зумовленості глибоких суспільних трансформацій кінця ХХ ст., які започаткували відродження української державності.
5. Показати суперечливий характер політичних та соціально-економічних процесів у незалежній Україні, зумовлених як тоталітарним характером попередньої державно-політичної системи, так і відсутністю стратегії державотворення в сучасній політичній еліті.
6. Простежити процес інституалізації державних структур та проаналізувати ефективність здійснення ними своїх функцій.
7. Охарактеризувати процес становлення політичного плюралізму та формування багатопартійності в умовах незалежності. Проаналізувати розстановку політичних сил на різних етапах державотворення.
8. Розкрити основні напрямки та наслідки державної соціальної політики в Україні доби незалежності.
9. Проаналізувати місце і роль національної ментальності та історичної традиції у внутрішньополітичних перетвореннях.

10. Визначити пріоритети зовнішньополітичної діяльності України, проаналізувати її роль і місце в європейській і міжнародній спільноті.
11. Досягати свідомого ставлення студентів до проблем державотворення в сучасній Україні, виховувати громадянську позицію причетності до історичної перспективи батьківщини.
12. Виробити у студентів об'єктивну потребу в постійному, систематичному ознайомленні з новою історичною літературою та її використанні у підготовці до різних видів роботи з історії України.

Програма складена з врахуванням доцільності вивчення студентами курсу, виходячи з логічних та структурних міждисциплінарних зв'язків.

ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ВИВЧЕННЯ КУРСУ

Болонський процес – діяльність європейських країн, спрямована на узгодження системи їх вищої освіти. До Болонського процесу зараз приєдналося понад 40 країн, серед них і Україна з 2005 року, обравши курс на інтеграцію в загальноєвропейський освітній простір.

Кредитно-модульна система навчання – це така організація навчання, в процесі якої опанування студентом предмету відбувається шляхом послідовного і ґрунтовного опрацювання змістових модулів, а оцінювання якості його роботи та рівня здобутих знань, умінь і навичок здійснюється за відповідною шкалою.

Модуль – задокументована й завершена частина освітньо-професійної програми, що реалізується у відповідних формах навчального процесу.

Змістовий модуль – це окрема самостійна частина дисципліни (кілька тем або розділів), що логічно об'єднує систему навчальних елементів за змістом, результатами і складовою одного з оцінювальних блоків знань студентів.

Оцінювальний блок – вид навчальної діяльності студентів (робота упродовж семестру, атестація, іспит тощо), оцінюваний у балах.

ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ

Лекція – провідна форма пізнавальної діяльності студентів, у ході якої розкриваються наріжні, вузлові питання навчальної дисципліни. Лектор орієнтує студентів на осмислене й творче опанування матеріалом, дає настанови для подальшої самостійної роботи над історичною літературою. Викладач здійснює облік відвідування лекцій студентами і може проводити серед них опитування з метою з'ясування наявності залишкових знань, активізації та діалогізації пізнавальної діяльності.

Семінарське заняття – основна форма аудиторної роботи студентів. Повна, обґрунтована, логічно-послідовна відповідь на питання теми оцінюється максимально 5 балами. За активну участь у розв'язанні проблем, винесених на обговорення, за доповнення студент отримує від 1 до 3 балів. За відмову відповідати через неготовність до семінарського заняття від рейтингової оцінки студента віднімається 2 бали.

Самостійна робота – передбачена навчальним планом в обсязі 15 годин. На самостійне опрацювання виноситься низка питань, що не розглядаються детально на лекційних і семінарських заняттях; понятійний апарат до кожної теми, перелік якого подається до планів семінарів. Самостійна робота виконується в окремому зошиті, максимальна оцінка 10 балів.

Індивідуальне навчально-дослідне завдання (ІНДЗ)- один з видів позааудиторної роботи студентів навчально-дослідницького творчого характеру, передбачених навчальним планом в обсязі 15 годин. З запропонованої тематики студент обирає одну тему, виконує її впродовж семестру і подає до захисту не пізніше ніж за два тижні до завершення

вивчення курсу. Її оцінювання складається з двох частин – теоретичної частини роботи та її захисту (максимально 20 балів).

Поточний контроль – спрямований на перевірку систематичності роботи студентів, рівня засвоєння матеріалу впродовж викладання курсу, здійснюється під час проведення аудиторних занять і перевірки виконання самостійних та індивідуальних завдань.

Модульний контроль – форма проміжного контролю, якою завершується вивчення кожного модуля. Курс складається з 1-го модуля. Максимальна оцінка за модульну контрольну роботу 10 балів.

Підсумковий контроль (залік) – підсумковий контроль по завершенню вивчення курсу, який складають студенти, що виконали всі передбачені види робіт і набрали не менше 35 балів. Максимальна кількість балів на залік – 40 балів.

Максимальна оцінка за вивчення курсу «Державотворчі процеси в новітній історії України», який складається з 1-го модуля, 100 балів. Розподіл балів і система оцінювання успішності відображена в таблицях.

СТРУКТУРА ЗАЛІКОВОГО КРЕДИТУ З КУРСУ

Тема	Кількість годин, відведених на:			
	лекції	семінарські заняття	самостійну роботу	індивідуальну роботу
Змістовий модуль 1.				
Тема 1. Передумови і наслідки мирної революції 1989-1991 рр.	2		3	3
Тема 2. Державотворчий процес у постсоціалістичній модернізації суспільства. Формування політичної системи	2	2	2	2
Тема 3. Функціонування інституту президентства України	2	2	2	2
Тема 4. Суспільно-політичні проблеми розбудови	2	2	2	2

громадянського суспільств				
Тема 5. Соціально-економічна сфера України на рубежі століть: нові проблеми і нові можливост	2		2	2
Тема 6. Націєтворчі проблеми українського суспільства	2	2	2	2
Тема 7. Україна і зовнішній світ. Формування системи національної безпеки України	2	2	2	2
Всього за модуль	14	10	15	15
Усього годин	14	10	15	15

Розподіл балів, що присвоюються студентам

Поточний контроль	Індивідуальне завдання	Підсумковий контроль	Сума
Змістовий модуль 1	20	40	100
Загальна кількість: 40			

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ

90-100 балів	A	Відмінно
83-89 балів	B	Добре
75-82 бали	C	
68-74 бали	D	Задовільно
60-67 балів	E	
35-59 балів	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання
0-34 бали	F	Незадовільно з обов'язковим повторним курсом

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

Тема 1.

**Вступ. Передумови і наслідки мирної революції 1989-1991 рр.
(2 год.)**

Предмет і завдання курсу. Концепція українського державотворення. Теоретичні й практичні аспекти державотворення в незалежній Україні. Ідеологія сучасного українського державотворення. Методологічні проблеми: багатовимірність і амбівалентність процесів та явищ сучасної історії, міждисциплінарність категорій і термінів їх визначення; цивілізаційний вимір суспільних трансформацій; хронологія державотворчого процесу.

Суверенізація УРСР. Формування громадських організацій і рухів Суспільно-політичне життя в Україні періоду «перебудови» і «гласності». Демократизація органів КПРС – «революція згори». Розгортання роботи неформальних самодіяльних організацій, зародження та становлення народної опозиції (УГС, Рух, УДС). Зростання політичної активності суспільства. Особливості виборчої кампанії до Верховної ради СРСР 1989 р. Вибори до Верховної Ради УРСР (1990 р.) Політичні й економічні мотиви страйків гірників (літо 1989 р.). Початок формування багатопартійної системи. Криза КПРС. Формування парламентської опозиції – Народної Ради. Декларація про державний суверенітет України. Союзний договір. Референдум 17 березня 1991 р. Проголошення незалежної України. Формування тенденцій, що визначили суперечливий характер початкового етапу державотворення. Акт проголошення незалежності України. Референдум 1 грудня 1991 р.

Тема 2.

Державотворчий процес у постсоціалістичній модернізації суспільства. Формування політичної системи (2 год.)

Розбудова державних інститутів. Верховна Рада – центр державного життя і політичного протистояння (криза 1993 р.). Процес становлення парламентаризму в Україні. Характер, політичний зміст, політтехнології виборчих кампаній до Верховної Ради 1994 р. 1998 р. 2002 р. 2006 р. – спільне і відмінне. Політична реформа як наслідок боротьби за перерозподіл владних повноважень. Трансформації форми державного правління. Політична криза 2006-2007 рр. Дострокові парламентські вибори 2007 рр. Проблеми місцевого самоврядування. Регіональний фактор у політичному житті України.

Тема 3.

Функціонування інституту президентства в Україні (2 год.)

Інститут президентства в системі органів влади. Л. Кравчук – перший президент України. Конфронтація між президентом і Верховною Радою як наслідок розбіжностей у розумінні стратегії реформ і кадровій політиці. Особливі повноваження прем'єра Л. Кучми. Загострення соціально-економічної і політичної ситуації – криза 1993 р. Дострокові вибори 1994 р. – перемога Л. Кучми. Конституційна угода 1995 р. – наділення президента надзвичайними повноваженнями. Конституційне оформлення розподілу влади. Застосування модерних політтехнологій на президентських виборах 1999 р. Президент Л. Кучма другої президентської каденції – обіцянки і реалії. «Касетна» криза (листопад 2000 – травень 2001). Роздвоєння «партії влади». Структурування антикучмівської опозиції. Акції «Повстань Україно!» та «Україна без Кучми». Президентські вибори 2004 р. Президент В.Ющенко. Помаранчева революція як феномен українського суспільно-політичного життя. Президентські вибори 2010 р. Президент В. Янукович.

Тема 4.

Суспільно-політичні проблеми розбудови громадянського суспільства (2 год.)

Законодавче забезпечення прав людини в Україні. Конституційний процес. Витоки громадянського суспільства в Україні. Становлення політичного плюралізму та формування багатопартійності в умовах незалежності України. Особливості формування партійної системи. Ідеологічний спектр партійного життя України. «Партія влади» і опозиція. Проблема трансформації політичної еліти в Україні. Етапи становлення політичної еліти. Політичне лідерство в сучасній Україні. Реалізація принципів «паритетної демократії» в політичному житті України. Передумови поглиблення демократичного процесу в сучасній Україні.

Тема 5.

Соціально-економічна сфера України на рубежі століть: нові проблеми і нові можливості (2 год.)

Взаємозумовленість демократизації і економічного розвитку. Подолання економічної кризи. Уряд Л. Кучми. Ринкові перетворення в промисловості. Демократизація власності. Особливості приватизації в Україні: конструктив і деструктив. Олігархічна ротація. Реформування аграрного сектору економіки. Проблеми становлення фермерства в країні. Земельне питання в партійній і державній політиці. Становлення грошової системи. Детінізація економіки. Реіндустріалізація. Економічні реалії поч. XXI століття. Проблеми інноваційного розвитку і механізми його стимулювання. Дієвість економічної політики держави на рубежі століть.

Вплив економічних і політичних чинників на формування соціальної політики. Демографічна ситуація в Україні в роки незалежності. Державна політика в сфері сім'ї і молоді. Трудові ресурси й зайнятість населення. Діаспора та міграції: нові реалії, нові проблеми. Соціальна структура суспільства. Проблема середнього класу. Стан людського розвитку. Динаміка й структура доходів населення. Соціальний захист. Пенсійне забезпечення. Охорона здоров'я. Реформування системи освіти: здобутки й прорахунки.

Тема 6.

Націєтворчі проблеми українського суспільства (2 год.)

Етнополітичні засади державотворення в Україні. Національна ідея як інтегруючий чинник українського державотворення. Українці, корінні народи і національні меншини: проблема гармонізації. Проблеми етнополітики. Кримське питання в націєтворчому процесі. Мовна політика: здобутки і проблеми. Закон України 1989 р. «Про мови в Українській РСР». Вплив української ментальності на державотворчий процес. Самоідентифікація українських громадян і проблема сучасного українського державного будівництва. Вплив міжконфесійних відносин на державотворчий процес. Перспективи етносоціального розвитку в Україні.

Тема 7.

Україна і зовнішній світ. Формування системи національної безпеки України (2 год.)

Визначення місця України в геополітичному просторі. Міжнародні ініціативи України в галузі ядерного озброєння. Міжнародне визнання України. Пріоритети зовнішньої політики України. Феномен багатовекторності – «за» і «проти». Від позаблокового статусу до ПДЧ (плану дій стосовно членства) з НАТО. Миротворча діяльність українських Збройних сил. Україна та СНД. Євроатлантична інтеграція як напрям сучасної державної політики України Стратегія євроатлантичної інтеграції. Регіональний вимір зовнішньої політики України.

ЛЕКЦІЇ

з курсу «Державотворчі процеси в новітній історії України (кінець XX – початок XXI століття)»

Лекція 1.

**Вступ. Передумови і наслідки мирної революції 1989 – 1991 рр.
(2 години)**

План

1. Концепція державотворення в незалежній Україні: теоретичні та практичні аспекти.
2. Ідеологія сучасного українського державотворення.
3. український чинник остаточної дезінтеграції СРСР.
4. Акт проголошення незалежності України. Суперечливий характер початкового етапу державотворення.

Лекція 2.

**Державотворчий процес у постсоціалістичній модернізації суспільства.
Формування політичної системи
(2 години)**

План

1. Вибір моделі суспільно-політичного устрою України.
2. Процес становлення парламентаризму в Україні.
3. Характер, політичний зміст, політичні технології виборчих кампаній до Верховної Ради України 1994 р., 1998 р., 2002 р., 2006 р.
4. політична реформа як наслідок боротьби за перерозподіл владних повноважень.
5. регіональний чинник у політичному житті України.

Лекція 3.

Функціонування інституту президентства в Україні

(2 години)

План

1. інститут президентства в системі органів влади.
2. Л. М. Кравчук і становлення органів влади.
3. Доба Л. Д. Кучми: політична криза протистояння з парламентом.
4. Президентські вибори 2004 та 2010 рр.: альтернативні моделі державотворення.

Лекція 4.

Суспільно-політичні проблеми розбудови громадянського суспільства

(2 години)

План

1. Світові традиції і моделі громадянського суспільств.
2. Законодавче забезпечення прав людини в Україні. Конституція України.
3. Становлення політичного плюралізму та формування багатопартійності в незалежній Україні.
4. Проблема трансформації політичної еліти в Україні.
5. Реалізація принципів «паритетної демократії» в політичному житті України.

Лекція 5.

Соціально-економічна сфера України на рубежі століть: нові проблеми і нові можливості

(2 години)

План

1. Ринкові перетворення в промисловості. Особливості приватизації в Україні: конструктивні та деструктивні наслідки.
2. Реформи аграрного сектора економіки. Земельне питання в партійній та державній політиці.
3. Становлення грошової системи України. Особливості національного фінансового ринку.
4. Демографічна та соціальна структура українського суспільства. Проблема трудових ресурсів і зайнятості населення.
5. Державна політика соціального захисту.

Лекція 6.

Націєтворчі проблеми українського суспільства

(2 години)

План

1. Національна ідея як інтегруючий чинник українського державотворення.
2. Етнополітичні проблеми в незалежній Україні.
3. Роль української діаспори у державотворчих процесах.
4. Вплив української ментальності на державотворчі процеси.
5. Вплив міжконфесійних відносин на державотворчі процеси.

Лекція 7.

Україна і зовнішній світ.

Формування системи національної безпеки України

(2 години)

План

1. Місце України в геополітичному просторі.

2. Пріоритети зовнішньої політики. Принципи багатовекторності.
3. Євроатлантична інтеграція України як напрям сучасної державної політики України.
4. Регіональний вимір зовнішньої політики України.

КЛЮЧОВІ ТЕРМІНИ І ПОНЯТТЯ З КУРСУ
«ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В НОВІТНІЙ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ»
(КІНЕЦЬ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)

- Акт проголошення державної незалежності України;
- альянс НАТО;
- багатовекторність зовнішньої політики;
- багатопартійність;
- Верховна Рада України;
- влада;
- виборчі кампанії;
- виконавча влада;
- геополітика;
- геополітичний чинник;
- геополітичний простір;
- громадські організації;
- громадянське суспільство;
- демографічна політика;
- демографічна ситуація;
- демократія;
- держава;
- державотворчий процес;
- державна безпека;
- діаспора українська;
- дипломатія;
- доктрина;
- екстремізм;
- етнополітика;
- ідеологія;
- імпічмент;
- інтеграція;
- євроінтеграція;
- історична традиція;
- законодавча влада;
- «касетний скандал»;
- клан (політичний, економічний);
- коаліція;
- коаліційний уряд;
- конституція;
- конституційний процес;
- конфронтація;
- корупція;
- криза економічна;
- криза політична;

- ментальність;
- міграція;
- міжконфесійні відносини;
- місцеве самоврядування;
- мовна політика;
- модель державно-політичного устрою;
- національна ідея;
- олігархія;
- опозиція;
- парламент;
- парламентська опозиція;
- парламентська фракція;
- «партія влади»;
- партії ліві;
- партії праві;
- партії центристські;
- «перебудова»;
- перехідний період;
- позаблоковий статус держави;
- політика;
- політична система;
- політична еліта;
- політичні трансформації;
- політична партія;
- політичні технології;
- політичний плюралізм;
- «Помаранчева революція»;
- права людини;
- президент;
- приватизація;
- протестні акції;
- реформа;
- референдум;
- ринкова економіка;
- самміт;
- сепаратизм;
- соціальний захист;
- суверенізація;
- суверенітет;
- суспільні трансформації;
- стратегія державотворення;
- «тіньова» економіка;
- трудові ресурси;
- «четверта влада»;

ЛІТЕРАТУРА
ДО КУРСУ «ДЕРЖАВОТВОРЧІ ПРОЦЕСИ В НОВІТНІЙ ІСТОРІЇ
УКРАЇНИ (КІНЕЦЬ ХХ – ПОЧАТОК ХХІ СТОЛІТТЯ)»

1. Бойко О. Україна у 1985 – 1991 рр.: основні тенденції суспільно-політичного розвитку: Монографія. – К.: ІПЕНД, 2002. – 306 с.
2. Бебик В., Василюшина О., Фоміна А. Політична свідомість українського суспільства: рік 2007 \ \ соціальна психологія. – 2007. - № 5. – С. 18-24.
3. Безродная В.И. Основные направления развития гражданского общества в Украине // Держава і право. Вип. 32. – К., 2006. – С. 499-505.
4. Віднянський С., Мартинов А. Еволюція зовнішньої політики України (1991 – 2006) // Укр. істор. журн. – 2006. - № 4. – С. 33-50.
5. Гальчинський А.С. Помаранчева революція і нова влада. – К.: Либідь, 2005. – 368 с.
6. Гендерний паритет в умовах розбудови сучасного українського суспільства. – К.: Український інститут соціальних досліджень, 2002. – 120 с.
7. Головатий М.Ф. Національна ідея як об'єднуючий чинник української реформації // Проблеми та перспективи української реформації. – К.: МАУП, 2001. – С. 75-84.
8. Горелов М.Є, Моця О.П., Рафальський О.О. Цивілізаційна історія України. – К.: ТОВ „ЕксОб”, 2005. – 632 с.
9. Грабовська І. Політичне лідерство в Україні: гендерний аспект // Сучасність. – 2007. - № 3. – С. 79-96.
10. Касьянов Г.В. Україна 1991 – 2007: нариси новітньої історії. – К.: Наш час, 2008. – 432 с.
11. Касьянов Г.В. Сучасна історія України: роблеми, версії // Укр. істор. журн. – 2006. - № 4. – С. 4-15.

12. Касьянов Г. Теорії нації і націоналізму: Монографія. – К.: Либідь, 1999. – 352 с.
13. Кульчицький С.В. Українська революція 2004 р. – К.: Генеза, 2005. – 368 с.
14. Кульчицький С.В., Алексєєв Ю.М. та ін. Україна на зламі історичних епох (державотворчий процес 1985 – 1999 рр.). Навч. посібник. – К., 2000. – 296 с.
15. Курас І.Ф. Етнополітологія. Перші кроки становлення. – К.: Генеза, 2004. – 736 с.
16. Кучма Л.Д. Україна – не Росія. – М.: Время, 2004. – 560 с.
17. Комісаров В. Громадянське суспільство: виднокола істини чи форма політичної маніпуляції? // Психологія і суспільство. – 2007. - № 1. – С. 81-85.
18. Литвин В.М. Україна на межі тисячоліть (1991 – 2000 рр.). Серія „Україна крізь віки”. Т. 14. – К.: Альтернативи, 2000. – 358 с.
19. Литвин В.М. Україна – 15 років невизначеності. Що далі? // Дзеркало тижня. – 2006. - № 45. – С. 1; 13.
20. Лук’яненко Л.Г. Національна ідея і національна воля. – К., 2006. 288 с.
21. Петровський В.В., Радченко Л.О., Семененко В.І. Історія України: Неупереджений погляд: Факти, міфи, коментарі. – Х.: ВД „Школа”, 2007. – 592 с.
22. Погрібний А. Розмови про наболіле, або „Якби ми вчилися так, як треба...”. – К.: Вид. центр „Просвіта”, 1999. – 336 с.
23. Політична історія України ХХ століття. У 6 томах. Том 6: Від тоталітаризму до демократії (1945 – 2002). – К.: Генеза, 2002. – 2003 с.
24. По той бік розуміння: Україна та Європа після Помаранчевої революції: 36 наук. статей / за заг ред. Гейра Флікке та С. Кисельова // За матеріалами міжнародного наукового семінару „Перед визнанням: Україна та Європа після Помаранчевої революції”. – Київ – НаУКМА. – 30 вересня 2005 р. – К.: Атака, 2006. – 228 с.

25. Семененко В.І. Історія України: Прихована правда: Від козацьких часів до сьогодення. – Х.:ВД „Школа”, 2009. – 400 с.
26. Сучасна українська політика. Аналітичні доповіді Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України. – К.: ІПіЕНД ім. І.Ф.Кураса НАН України, 2009. – 448 с.
27. Татаренко Т. Регіональний фактор у політичному житті України (політико-правові аспекти): Монографія. / НАН України. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень. – Луганськ: Вид-во СНУ ім. В.Даля, 2005. – 416 с.
28. Україна модерна. Марксизм на Сході Європи. Число 3 (14). 3б. статей.– К.: Критика, 2009. - 350 с.
29. Український вибір: політичні системи ХХ століття і пошук власної моделі суспільного розвитку. – К.: Парламентське видавництво, 2007. – 574 с.
30. Україна: Політична історія ХХ – початок ХХІ століття / Редкол. В.А.Смолій, Ю.А.Левенець та ін. – К.: Парламентське видавництво, 2007. – 1028 с.

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Заняття 1. ПЕРЕДУМОВИ І НАСЛІДКИ МИРНОЇ РЕВОЛЮЦІЇ 1989 – 1991 рр. ДЕРЖАВОТВОРЧИЙ ПРОЦЕС У ПОСТСОЦІАЛІСТИЧНІЙ МОДЕРНІЗАЦІЇ СУСПІЛЬСТВА

(2 год.)

ПЛАН

1. Суверенізація УРСР. Проголошення незалежної України.
2. Формування політичної системи. Україна на шляху до парламентаризму.
3. Регіональний чинник у політичному житті України.

Питання до самостійної роботи:

1. Персоналії періоду суверенізації України: Л.Кравчук, В.Івашко, С.Гуренко, Б.Олійник, І.Юхновський, В.Чорновіл, Л.Лук'яненко, С.Хмара.

Література:

1. «Як усе починалось». Спогади экс-міністра закордонних справ А. Зленка та ін. // Політика і час. – 2006. - №9. – С.11-16.
2. Бойко О. Україна в останні місяці імперії (серпень – грудень 1991 р.): хроніка та аналіз // Людина і політика. – 2004. - №1. – С.49-58.
3. Литвин В.М. Україна на межі тисячоліть (1991-2000 рр.) - К., Вид. дім «Альтернативи», 2000.
4. Литвин В. Україна – 15 років невизначеності. Що далі? // Дзеркало тижня. – 2006. - №45. – С.1,13.
5. Петровський В.В., Радченко Л.О., Семененко В.І. Історія України: Неупереджений погляд: Факти. Міфи. Коментарі. – 2007. – 592 с.
6. Татаренко Т.М. Регіональний фактор у політичному житті України (політико-правові аспекти). – Луганськ, 2005. – 416 с.

7. Кульчицький С.В., Алексеев Ю.М. та ін Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985 – 1999 рр.) Навч. посіб.- К., - 2000. – 296 с.
8. Касьянов Г.В. Сучасна історія України: проблеми, версії //УІЖ. – 2006. - №4. – С.4-15.
9. Пасько І. Україна: народ, влада, опозиція – контрверзи екзистенції // Освіта і управління. – 2006. - №3-4. – С.73-78.
10. Гальчинський А. С. Помаранчева революція і нова влада. – К.: Либідь, 2005. – 368с.
11. Кульчицький С.В. Українська революція 2004р. – К.: Генеза, 2005. – 368 с.
12. Кульчицький С.В. Україна: суспільство й держава на терезах історії (1991-2006 рр.) // УІЖ. - №4. – С.15-32.
13. Головатий М.Ф. Національна ідея як об'єднуючий чинник української реформації // Проблеми та перспективи української реформації. – К.: МАУП, 2001. – С.75-84.
14. Бебик В., Васишина О., Фоміна А. Політична свідомість українського суспільства: рік 2007 // Соціальна психологія. – 2007. - №5. – С.18-24.
15. Регіональні версії української національної ідеї: спільне і відмінне. Зб. статей. – К.: Світогляд, 2005. – 186 с.
16. Політична історія України ХХ століття. У 6 томах. Т.6. Від тоталітаризму до демократії (1945 – 2002). - К.: Генеза, 2002 – 2003.
17. Кучма Л. Україна – не Росія. – М.:Время, 2004. – 560 с.
18. Лук'яненко Л.Г. Національна ідея і національна воля. – К., 2006. – 288 с.
19. Гендерний паритет в умовах розбудови сучасного українського суспільства. – К.:Український ін-т соціальних досліджень, 2002. - 120 с.

Заняття 2. ПРЕЗИДЕНТСЬКА ВЛАДА В УКРАЇНІ ТА СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗБУДОВИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

(2 год.)

ПЛАН

1. Історичні передумови та суспільно-політичні чинники запровадження інституту президентства в Україні.
2. Стратегія і тактика державотворчої діяльності Л. М. Кравчука.
3. Доба президента Л. Д. Кучми. Феномен «кучмізму» в державотворчому процесі.
4. Програми та діяльність президентів В. Ющенко та В. Януковича: порівняльний аналіз.
5. Україна в контексті світового і європейського досвіду розбудови громадянського суспільства, забезпечення прав особи і громадянина.

Питання до самостійної роботи:

1. Сучасна політична еліта в Україні: проблеми походження, трансформації, відповідності.
2. Гендерна асиметрія української влади.

Література:

1. Грабовська І. Політичне лідерство в Україні: гендерний аспект // Сучасність. – 2007. - № 3. – С.79-96.
2. Політичні партії – провідний чинник розвитку політичної системи в Україні: матер. «круглого столу» / Нац. Ін-т стратегічних досліджень. – К., 2004 – 65 с.
3. Рудич Ф. Громадянське суспільство в Україні: віражі і перспективи сходження // Віче. – 2004. - № 6. – С. 36-44.
4. Комісаров В. Громадянське суспільство: виднокола істини чи форма політичної маніпуляції // Психологія і суспільство. - 2007. -№ 1. – С.81-85.

5. Безродная В.И. Основные направления развития гражданского общества в Украине // *Держава і право*. Вип. 32. – К., 2006. – С. 499-505.
6. Кульчицький С.В. Україна: суспільство й держава на терезах історії (1991-2006 рр.) // *УІЖ*. - № 4. – С. 15-32.
7. Полисаєв О., Шедяков В. Національні еліти у системі соціального управління і трансформаційні міфологеми // *Вісник Національної Академії Наук України*. – 2007. - № 8. – С.18-29.
8. Петров. О. Що обумовлює низьку довіру населення до політичної еліти? // *Соціальна психологія*. – 2007. - № 5. – С. 35-39.
9. Шульга М. Етапи становлення політичної еліти в Україні в роки незалежності // *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. – 2006. - № 4. – С.24-38.
10. Україна на зламі тисячоліть: Колективна монографія / Міжрегіональна Акад. упр. персоналом.; Щокін Г.В. та ін. – К.: МАУП, 2000. – 384 с. - С.173-184.
11. Литвин В. Україна – 15 років невизначеності. Що далі? // *Дзеркало тижня*. – 2006. - №45. – С.1,13.
12. Погрібний А. Розмови про наболіле, або „Якби ми вчилися так, як треба...” - К.: Вид. центр «Просвіта», 1999. – 336 с.
13. Політична історія України ХХ століття. У 6 томах. Т.6. Від тоталітаризму до демократії (1945 – 2002). К.: Генеза, 2002 – 2003.
14. Сучасна управлінська еліта в Україні: якісні характеристики, шляхи та методи підготовки: Моногр. / за ред. М.І. Пірен, В.А. Рехкала. – К., 2003. – 180 с.
15. Пасько І. Україна: народ, влада, опозиція – контрверзи екзистенції // *Освіта і управління*. – 2006. - №3-4. – С.73-78.
16. Гальчинський А. С. Помаранчева революція і нова влада. – К.: Либідь, 2005. – 368с.
17. Кульчицький С.В. Українська революція 2004 р. – К.: Генеза, 2005. – 368 с.

- 18.Петровський В.В., Радченко Л.О., Семененко В.І. Історія України: Неупереджений погляд: Факти. Міфи. Коментарі. – 2007. – 592 с.
- 19.Кульчицький С.В., Алексєєв Ю.М. та ін Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985 – 1999 рр.) Навч. посіб. - К., - 2000. – 296 с.
- 20.Литвин В.М. Україна на межі тисячоліть (1991-2000 рр.) - К., Вид. дім «Альтернативи», 2000. – 360 с.
- 21.Регіональні версії української національної ідеї: спільне і відмінне. Зб. статей. – К.: Світогляд, 2005. – 186 с.
- 22.Лукинов Ю. Третій президент (Політичний портрет Леоніда Кучми) – К.: Такі справи, 1996. – 154 с.
- 23.По той бік розуміння: Україна та Європа після Помаранчевої революції: Збірник наукових статей/ За заг. ред.. Гейра Флікке та Сергія Кисельова // За матеріалами міжнародного наукового семінару «Перед визнанням: Україна та Європа після Помаранчевої революції», Київ – НаУКМА – 30 вересня 2005 року. – К.: Атака, 2006. – 228 с.
- 24.Кучма Л. Україна – не Росія. – М.:Время, 2004. – 560 с.
- 25.Татаренко Т.М. Регіональний фактор у політичному житті України (політико-правові аспекти). – Луганськ, - 2005. – 416 с.
- 26.Лук'яненко Л.Г. Національна ідея і національна воля. – К., 2006. – 288 с.
- 27.Гендерний паритет в умовах розбудови сучасного українського суспільства. – К.:Український ін-т соціальних досліджень, 2002. - 120 с.
- 28.Литвин В.М. Україна – 2004. Події. Документи. Факти .: У 3 – х томах. – К.: Вид. „ТзОВ 23 Медіа”, 2005.

Заняття 3. СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СФЕРА УКРАЇНИ НА РУБЕЖІ СТОЛІТЬ: НОВІ ПРОБЛЕМИ І НОВІ МОЖЛИВОСТІ

(2 год.)

ПЛАН

1. Стартові соціально-економічні умови розгортання державотворчих процесів у сучасній Україні.
2. Здобутки і втрати на шляху ринкового реформування економіки.
3. Основні напрямки соціальної політики: від програмних накреслень до реальних здобутків.

Питання до самостійної роботи:

1. Перспективи соціально-економічного розвитку України у ХХІ столітті: прогнози науковців.

Література:

1. Україна на зламі тисячоліть: Колективна монографія / Міжрегіональна Акад. упр. персоналом.; Щокін Г.В. та ін. – К.: МАУП, 2000. – 384 с. С.107 – 109.
2. Литвин В.М. Україна на межі тисячоліть (1991-2000 рр.) - К., Вид. дім «Альтернативи», 2000. – С. 151- 168.
3. Куценко В.І. Соціально-економічна сфера України на рубежі століть: нові проблеми і нові можливості // Проблеми та перспективи української реформації. – К.: МАУП, 2001. – С. 45-71.
4. Кульчицький С.В. Україна: суспільство й держава на терезах історії (1991-2006 рр.) // УІЖ. - № 4. – С. 15-32.
5. Осокіна В.В. Особливості становлення фінансового механізму ринкової економіки // Проблеми та перспективи української реформації. – К.: МАУП, 2001. – С.157-180.

6. Петровський В.В., Радченко Л.О., Семененко В.І. Історія України: Неупереджений погляд: Факти. Міфи. Коментарі. – 2007. – 592 с.
7. Кульчицький С.В., Алексеев Ю.М. та ін Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985 – 1999 рр.) Навч. посіб. - К., - 2000. – 296 с.
8. Політична історія України ХХ століття. У 6 томах. - Т.6. Від тоталітаризму до демократії (1945 – 2002). К.: Генеза, 2002 – 2003.
9. Гальчинський А. С. Помаранчева революція і нова влада. – К.: Либідь, 2005. – 368 с.
10. Кучма Л. Україна – не Росія. – М.:Время, 2004. – 560 с.
11. Кульчицький С.В. Українська революція 2004р. – К.: Генеза, 2005. – 368 с.
12. Литвин В. Україна – 15 років невизначеності. Що далі? // Дзеркало тижня. – 2006. - № 45. – С.1,13.
13. Гендерний паритет в умовах розбудови сучасного українського суспільства. – К.:Український ін-т соціальних досліджень, 2002. - 120 с.

Заняття 4. НАЦІЄТВОРЧІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНЦІВ

(2 год.)

ПЛАН

1. Етнополітичні засади державотворення в Україні.
2. Українці, корінні народи і національні меншини: проблема гармонізації.
3. Мовна політика: здобутки і проблеми.
4. Етноконфесійні відносини в українському суспільстві.

Питання до самостійної роботи:

1. Український націогенез: етимологія, передумови, етапи.
2. Історична наука у націєтворчих процесах .
3. Етносвідомість українців і росіян в історичному вимірі.

Література:

1. Курас І.Ф. Етнополітологія. Перші кроки становлення. – К.: Генеза, 2004. – 736 с.
2. Перспективи розвитку міжнаціональних відносин в Україні. Україна на зламі тисячоліть: Колективна монографія / Міжрегіональна Акад. упр. персоналом.; Щокін Г.В. та ін. – К.: МАУП, 2000. – 384 с. - С.286-307.
3. Кульчицький С.В. Україна: суспільство й держава на терезах історії (1991-2006 рр.) // УІЖ. - №4. – С.15-32.
4. Татаренко Т.М. Регіональний фактор у політичному житті України (політико-правові аспекти). – Луганськ, 2005. – 416 с.
5. Касьянов Г. Теорії нації та націоналізму: Монографія. – К.: Либідь, 1999. – 352 с.
6. Касьянов Г. Україна 1991 – 2007: нариси новітньої історії. – К.: Наш час, 2008. – 432 с.
7. Кривицька О. Чинники національної толерантності та ідентичності: регіональна специфіка // Наукові записки Інституту політичних і

- етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України: Збірник наукових праць. – К., 2007. – Вип. 33. – С. 65-75.
8. Кульчицький С.В., Алексеев Ю.М. та ін Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985 – 1999 рр.) Навч. посіб. - К., 2000. – 296 с.
 9. Нагорна Л. Проблеми регіональної ідентичності в українському політичному просторі // Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України: Збірник наукових праць. – К., 2007. – Вип. 33. – С. 51-64.
 10. Політична історія України ХХ століття. У 6 томах. - Т.6. Від тоталітаризму до демократії (1945 – 2002). - К.: Генеза, 2002 – 2003.
 11. Україна: політична історія. ХХ – початок ХХІ століття. – К.: Парламентське видавництво, 2007. – 1028 с. – С. 981-996.
 12. Регіональні версії української національної ідеї: спільне і відмінне. Зб. статей. – К.: Світогляд, 2005. – 186 с.
 13. Гальчинський А. С. Помаранчева революція і нова влада. – К.: Либідь, 2005. – 368 с.
 14. По той бік розуміння: Україна та Європа після Помаранчевої революції: Збірник наукових статей / За заг. ред. Гейра Флікке та Сергія Кисельова // За матеріалами міжнародного наукового семінару «Перед визнанням: Україна та Європа після Помаранчевої революції», Київ – НаУКМА – 30 вересня 2005 року. – К.: Атака, 2006. – 228 с.
 15. Кучма Л. Україна – не Росія. – М.: Время, 2004. – 560 с.
 16. Кульчицький С.В. Українська революція 2004 р. – К.: Генеза, 2005. – 368 с.
 17. Литвин В. Україна – 15 років невизначеності. Що далі? // Дзеркало тижня. – 2006. - № 45. – С.1,13.
 18. Лук'яненко Л.Г. Національна ідея і національна воля. – К., 2006. – 288с.
 19. Погрібний А. Розмови про наболіле, або Якби ми вчилися так, як треба... – К.: Вид. центр „Просвіта”, 1999. – 336 с.

Заняття 5. УКРАЇНА І ЗОВНІШНІЙ СВІТ. ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

(2 год.)

ПЛАН

1. Визначення місця України в геополітичному просторі.
2. Пріоритети зовнішньої політики України.
3. Європейська та євроатлантична інтеграція України: проблеми і перспективи.

Питання до самостійної роботи:

1. Проблема Чорноморського флоту в українсько-російських відносинах.

Література:

1. Кудряченко А.І. Геополітичне сходження України: проблеми, сучасний стан і перспективи // Проблеми та перспективи української реформації. – К.: МАУП, 2001. – С.183-197.
2. Віднянський С.В., Мартинов А.Ю. Еволюція зовнішньої політики України (1991 – 2006) // УІЖ. – 2006. - № 4. – С.33-50.
3. Касьянов Г. Україна 1991 – 2007: нариси новітньої історії. – К.: Наш час, 2008.
4. Кульчицький С.В., Алексєєв Ю.М. та ін Україна на зламі історичних епох (Державотворчий процес 1985 – 1999 рр.). Навч. посіб. - К., 2000. – 296 с.
5. Литвин В.М. Україна на межі тисячоліть (1991-2000 рр.) - К., Вид. дім «Альтернативи», 2000. – 360 с.
6. Політична історія України ХХ століття. У 6 томах. - Т.6. Від тоталітаризму до демократії (1945 – 2002). - К.: Генеза, 2002 – 2003.
7. Петровський В.В., Радченко Л.О., Семененко В.І. Історія України: Неупереджений погляд: Факти. Міфи. Коментарі. – Харків: ВД „ШКОЛА”, 2007. – 592 с.

8. Семененко В.І. Історія України: Прихована правда: Від козацьких часів до сьогодення. – Х.: ВД „ШКОЛА”, 2009. – 400 с.
9. Гальчинський А. С. Помаранчева революція і нова влада. – К.: Либідь, 2005. – 368 с.
10. Кучма Л. Україна – не Росія. – М.: Время, 2004. – 560 с.
11. «Як усе починалось». Спогади экс-міністра закордонних справ А. Зленка та ін. // Політика і час. – 2006. - № 9. – С.11-16.
12. Кульчицький С.В. Українська революція 2004р. – К.: Генеза, 2005. – 368 с.
13. Лук'яненко Л.Г. Національна ідея і національна воля. – К., 2006. – 288 с.
14. Політична історія України ХХ століття. У 6 томах. Т.6. – К.: Генеза, 2002 – 2003.

ЗАВДАННЯ

Пропонується розглянути у формі „круглого столу” наступні питання:

1. Сучасна політична еліта в Україні: проблеми походження, трансформації, відповідності (заняття 2, питання 4).
2. Здобутки і втрати на шляху ринкового реформування економіки України (заняття 3, питання 2).

„Круглий стіл” – це форма наукового або ділового спілкування, зосередженого навколо певної вузької проблеми, з метою обговорення, з’ясування дискусійних питань, вироблення практичних рекомендацій, досягнення консенсусу тощо. Участь у засіданні „круглого столу” передбачає підготовленість і компетентність його учасників, достатньо вузьку фахову спрямованість, вільний обмін думками.

У ході підготовки до „круглого столу” слід розробити програму з вказанням прізвища, імені і по-батькові учасників, тематики виступів у розрізі головної теми, регламенту роботи (як правило, доповідь триває 10 – 15 хв., виступ – до 5 хв.). До початку роботи „круглого столу” визначається головний доповідач, а також модератор. В обов’язки останнього входить ведення засідання відповідно до програми та регламенту. Учасники мають демонструвати високу культуру спілкування, наукову і політичну толерантність, виявляти повагу до опонентів та альтернативних точок зору.

Орієнтовна тематика з 1-го питання: соціальний портрет української еліти; формальна й неформальна еліта; проблема традицій у формуванні еліти; філософське осмислення ролі еліти в суспільстві; культурно-освітній рівень сучасної еліти; чи є знак рівності між поняттями інтелігенція й еліта і т.д.

Орієнтовна тематика з 2-го питання: оцінка стартових умов переходу України до ринкової економіки; оцінка законодавчої бази реформування економіки; причини гальмування ринкових реформ; корупція і економіка;

проблеми окремих галузей і підприємств; проблеми економічного розвитку Полтавщини у контексті становлення ринкової економіки і т.д.

ТЕСТИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

I варіант

1. Коли і в зв'язку з якими подіями було внесено поправки до Конституції України? Чи можна вважати конституційний процес в Україні завершеним? Свою думку обґрунтуйте.
2. Подати повну назву таких аббревіатур: СОТ, СНД, ЄБРР.
3. «Тіньовий» капітал – це: а) капітал державних чиновників і керівників підприємств; б) капітал іноземних компаній.
4. Після обрання В.Ющенка Президентом України і формування «помаранчевого» уряду головний конфлікт у політиці був:
а) між табором «помаранчевих» сил і комуністами;
б) між двома гілками «помаранчевого» табору;
в) між соціалістами і комуністами.
5. Базова угода по Чорноморському флоту Російської Федерації(РФ) передбачала:
а) розрахунок РФ з Україною в доларах США щорічно;
б) щорічне зменшення державного боргу України перед РФ;
в) закупівлю військового озброєння в Україні для флоту РФ.
6. Рушійною силою економічних реформ на початку незалежності було визначено: а) трудовий народ; б) приватизацію державного майна; в) іноземні інвестиції.
7. Процес націєтворення в Україні – це

ТЕСТИ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

II варіант

1. Назвіть основні проблеми соціально-економічного розвитку сучасної України.
2. Подати повну назву таких аббревіатур: НАТО, ООН, ПАРЕ.
3. На виборах до Верховної ради України 2006 р. і позачергових виборах 2007 р. найбільшу кількість депутатських мандатів здобули: а) Блок «Наша Україна»; в) Блок Юлії Тимошенко; в) Партія регіонів.
4. Що стало детонатором «Помаранчевої» революції:
а) бідність народу;
б) президентські вибори;
в) неузгодженість у діях опозиції.
5. Назву «депресивних» регіонів отримали території, де:
а) припинили виробництво основні підприємства;
б) відбуваються регулярні відключення регіонів від енергопостачання.
6. Найскладніші проблеми в обговоренні проекту політреформи були навколо питань:
а) хто очолить Верховну Раду України;
б) про права Президента, парламенту, систему виборів до Верховної Ради;
в) спосіб призначення прем'єр-міністра;
г) формування органів місцевої влади.
7. Громадянське суспільство – це